

de rechterpoot en een kleine aluminiumkleurige om de linkerpoot kregen, zoals gebruikelijk in Nederland. Tijdens deze procedure vloog de moedervalk voortdurend krijgend en alarmerend rond de schoorsteen, maar al snel nadat de jongen geringd en wel weer in de kast waren gezet was ze weer present. Ook het mannetje kwam kijken en samen hebben ze nog uren op het rooster voor de kast gezeten. Gelukkig is zo'n verstoring eenmalig.

Na een maand, met de veren al duidelijk zichtbaar in het pak, waagde het eerste kuiken zich op het rooster. Zo langzamerhand werd de ruimte om te kunnen bewegen ook wel enigszins ingeperkt door de groeiende omvang van broer en zussen. Bij het klapwieken, om de spieren te oefenen, begonnen ze elkaar al flink om de oren te slaan, dus toen waren de eerste stappen naar buiten, na enige aarzeling, toch wel gauw gezet, vooral toen bleek dat buiten het snelst een maaltijd werd geserveerd. Dat was een mooie aanmoediging om het rooster te gaan verkennen. Het verenpak was met vijf weken eigenlijk al zo'n beetje volledig. Hier en daar schemerde het dons er nog doorheen, maar de term kuiken was absoluut niet meer van toepassing, het waren juvenielen geworden, die zelf aan overgebleven prooiesten knaagden en zelfs al de restanten 'mantelden'; dat wil zeggen afschermden van andere gegadigden. De prooiesten in de kast gaven een gevarieerd beeld te zien: zeventien soorten werden onderscheiden, voor het merendeel duif, maar ook weidevogels, Gierzwaluwen, Halsbandparkiet en Valkparkiet, lijsterachtigen en zelfs een Huismus.

Vrijdag 22 mei vloog de eerste juveniel uit, ongeveer zes weken oud. Het was het jonge mannetje; mannetjes gaan doorgaans als eerste op de wieken, dames zijn groter en zwaarder en volgen later. De eerste dag na het uitvliegen is de gevaarlijkste, de vliegtechniek moet nog ontwikkeld worden, en de omgeving verkend. Er gaat dan ook veel mis. Het mannetje moest diezelfde dag al uit de vijver bij Waternet worden gevestigd en in een doos op het dak van het AEB gezet worden. De dag erop vloog een zusje uit, maar die kwam tegen een van de schoorstenen terecht en zakte via de mantel af naar het meetbord dat rondom de schoorsteen hangt. Hier is ze gebleven tot de volgende dag, toen ze zelfs op de grond belandde, maar na enige tijd op eigen kracht via diverse opstapjes de weg omhoog weer wist te vinden. Het voordeel voor de fotograaf is dat er mooie dichtbij-foto's gemaakt kunnen worden als het mis gaat. Op maandag ging het met valk nummer drie mis. Dit meisje vloog tegen de gevel van het Waternetgebouw aan, probeerde houvast te krijgen maar gleed een meter of vijftien naar beneden, waarna ze op de grond terechtkwam, na een poosje wat ging wandelen, maar geen aanstalten maakte om de lucht weer in te gaan. Ook zij is na een aantal uren opgepakt en weer op het dak gezet, want ze zou het niet kunnen opnemen tegen de wilde katten die er rondlopen. De vierde waaide van het dak en kwam bijna in het ketelhuis terecht. Ook zij moest gered worden.

Inmiddels kon het jonge mannetje al goed vliegen en landen, en hij werd in de lucht dan ook al door zijn moeder uitgedaagd een beetje te spelen. Dit zijn de mooiste momenten om te zien. Ook de dames hebben in de weken die volgden goed leren vliegen. Regelmatig verschenen ze op het rooster en in de kast. Van de ouders kregen de juvenielen prooiën toegeworpen in de lucht, om te leren vangen en mee te nemen in de vlucht. Twee maanden na het uitkomen van de eieren werd voor het laatst een juveniel gesignaleerd in de kast. Ze zijn hun eigen weg gegaan. De bindingsrituelen van de oudervalken zijn alweer begonnen...

Slechtvalkforums zijn te vinden op perigrines.nl/forumtest en slechtvalken.forumup.nl

Voorjaarsfenologie 2009

Jan van Blanken

Sinds de start in 1985 zijn dit jaar voor de 25-ste achtereenvolgende keer de vroegste voorjaarswaarnemingen verzameld. Ik ontving slechts vijf fenologielijsten. De meeste waarnemingen heb ik ontleend aan het Amsterdams VogelNet en de website waarneming.nl. Voor een overzicht van de vroegste data verwijst ik naar bijgaande tabel, waarin achtereenvolgens beschreven staat:

FOTO: KEES JONKER, IJburg, 06-07-2009

De Zwarte Roodstaart doet het goed op IJburg

- 1) Soortnaam
- 2) Periode berekening gemiddelde en bandbreedte, waarbij het getal tussen haakjes betrekking heeft op het aantal jaren waarover deze gegevens zijn berekend
- 3) Gemiddelde vroegste datum (berekend t/m 2008)
- 4) Bandbreedte (berekend t/m 2008)
- 5) Eerste en tweede vroegste datum in 2009
- 6) Locatie
- 7) Naam waarnemer

Voor gegevens over gemiddelde en bandbreedte verwijst ik naar het artikel Voorjaarsfenologie 2003 in De Gierzwaluw jg. 41 (4) p. 27-38. Dit artikel is ook te vinden op de website van de VWGA.

Conclusie

Van de 39 soorten, waarvan een bandbreedte bekend is, arriveerden er in 2009 zestien vroeg (2008: twaalf). Evenals 2008 arriveerde geen enkele soort laat. Vroeg of laat houdt in dat de eerste waarnemingsdatum in 2009 buiten de t/m 2008 berekende bandbreedte valt. Van Fluitier en Bonte Vliegenvanger werden mij geen waarnemingen bekend.

Van maar liefst vier soorten (Kleine Plevier, Oeverzwaluw, Braamsluiper en Grasmus) zijn de eerste voorjaarsdata in 2009 de vroegste die tot nu toe in de regio zijn vastgesteld.

Toelichting soorten

Kleine Plevier De waarneming op 1 maart is de vroegste voorjaarswaarneming ooit. Van deze soort is één winterwaarneming bekend (5 januari 1967).

FOTO: RUUD ALTENBURG, erasmusgracht, 02-05-2009

De Kleine Plevier kwam nog nooit zo vroeg terug: 1 maart

Gierzwaluw Afgezien van de vondst van een dode Gierzwaluw op 21 februari op de Weesperzijde door Guus van Duin, arriveerden de eerste Gierzwaluwen op 5 april. Dit is een evenaring van de tweede vroegste waarneming in de regio in 2007.

Oeverzwaluw De eerste Oeverzwaluw verscheen op 22 maart op de Vijfhoek bij Haven-Ballast. Dit is de allervroegste regiowaarneming ooit. Deze soort arriveert geleidelijk aan steeds vroeger in de regio. In de periode 1989-2009 (n = 21) komen elf maartwaarnemingen voor, terwijl in de periode daarvoor maartwaarneming ontbreken. Dit heeft tot gevolg dat de gemiddelde vroegste datum in 1960-2009 (n = 45) ten opzichte van die berekend t/m 1985 (n = 21) met 8 dagen is vervroegd (13 april versus 21 april).

Zwarte Roodstaart Norbert van de Grint vond op 26 januari een dode vogel in Amsterdam-Noord. Ongetwijfeld is hier sprake geweest van een overwinteraar.

Gekraagde Roodstaart De eerste Gekraagde Roodstaart werd op 24 april langs de Overdiemerweg gehoord en werd daar vervolgens t/m 9 mei regelmatig waargenomen. Op 1 mei zong een vogel op de Vijfhoek. Vermoedelijk ging het in beide gevallen om één en dezelfde vogel.

Kleine Karekiet De eerste Kleine Karekieten werden op 11 april gehoord. Dit is de tweede vroegste datum in de regio. Frappant is dat de soort op deze datum zelfs op twee verschillende locaties is gehoord.

Braamsluiper Op 7 april zag Frank van Groen een Braamsluiper in Artis. Dat is maar liefst vier dagen vroeger dan de tot nu toe vroegst bekende datum van 11 april. Het ging om een niet

zingende vogel. Dit is vrij opmerkelijk is, want doorgaans verradt deze soort zijn aanwezigheid door zijn zang. Ook de tweede vroegste datum werd verbeterd.

Grasmus De eerste Grasmus werd waargenomen op 9 april. Dit is de vroegste waarneming ooit.

Zwartkop Deze soort overwinterde in Osdorp (op 12 januari maximaal twee). Ook in Watergraafsmeer (24 januari) en Amsterdam-Noord (21 februari) werd een Zwartkop gezien. De waarnemingen in de tabel hebben betrekking op zang.

Tijftjaf Er werden enkele januariwaarnemingen gemeld. Dat is voor deze soort, die regelmatig overwintert, gebruikelijk. De eerste zang werd op 26 februari gehoord. De gemiddelde vroegste datum in 1960-2009 (n = 50) valt zes dagen vroeger dan die berekend over 1960-1985 (n = 26), namelijk 7 maart versus 13 maart. De vervroeging zet zich met name in vanaf 2000. In de reeks van vroegste waarnemingsdata vanaf 1985 zitten tien februariwaarnemingen, waarvan maar liefst negen gedurende de laatste tien jaar. In de jaarreeks vóór 1985 zit slechts één februariwaarneming. In de door mij gebruikte datareeks hebben alle februariwaarnemingen betrekking op zingende vogels.

Buidelmees Van deze soort werd geen tweede waarneming bekend.

Fenologielijsten werden ontvangen van Teun van Dijk, Will Schep, Paul Tak, Piet Vlietstra en Willem van der Waal, waarvoor dank.

Gebruikte afkortingen

AJ	Auke Jansen	HM	Herbert Minter	PM	Paul Marcus
AvV	André van Vliet	HR	Hans Russer	PT	Paul Tak
BDT-1	Big Day Team 1 *)	JHo	Jan Holtkamp	RA	Ruud Altenburg
BVa	Bart Vastenhouw	JL	Joost Leijten	RB	Rob Baars
BvI	Bart van Iterson	JLK	Jip Louwe Kooijmans	RHo	Ronald Hofmeester
CK	Christian Kooij	JvB	Jan van Blanken	RivD	Ricardo van Dijk
EB	Eric Brandes	JvdB	Joop van den Brink	RN	Rinus Nieuwstad
ED	Edial Dekker	JWdJ	Jan Willem de Jong	RovD	Ronald van Dijk
EdB	Ellen de Bruin	LBu	Lars Buckx	RP	Ronald Pieters
FdL	Frans de Lange	LvdV	Lammert van der Veen	RR	Rutger Rotscheid
FS	Fred Scholte	MdV	Martijn de Vries	RV	René Vos
FV	Frank Visbeem	MMa	Manette Marchand	SB	Sabine Bekkers
FvG	Frank van Groen	MR	Maarten Reinboud	TKr	Tim Kreetz
FW	Frank Warendorf	MvL	Merijn van Leeuwen	TvD	Teun van Dijk
GvD	Guus van Duin	NA	Niels Aagaard	WS	Will Schep
HB	Henk Bakkenes	NZ	Nirk Zijlmans	WvdW	Willem van der Waal
HBU	Han Buckx	PH	Patrick Heijne		

*) BDT-1 bestond uit Edial Dekker, Frank van Groen en Jan Timmer

Soort	Periode berekening gemiddelde en bandbreedte (n =)	Gemiddelde	Bandbreedte	1e en 2e datum 2009	Locatie	Waarnemer
Zomertaling	1961-2008 (47)	21-3	7/3-4/4	12/3 20/3	Landje van Geijssel Middelpolder	WS RN
Purperreiger				11/4 19/4	Botshol Weesp, De Horn	FdL ED
Lepelaar	1962-2008 (42)	7-3	8/2-3/4	28/2 1/3	Amsterdam-Kadoelen Ransdorp	SB FvG
Boomvalk	1960-2008 (49)	13-4	29/3-28/4	14/4 19/4	Boezemkanaal Rijnland IJburg	PM RB
Kluut	1965-2008 (43)	16-3	23/2-6/4	1/3 1/3 4/3	Kinseldam Ouderkerkerplas Schiphol	FvG HB CK
Kleine Plevier	1960-2008 (44)	2-4	14/3-21/4	1/3 19/3 19/3	Landje van Geijssel Osdorper Binnenpolder Lutkemeerpolder	HM e.a. PT PT
Bontbekplevier	1972-2008 (35)	3-3	21/2-13/3	18/2 2/3	Kinseldam Landje van Geijssel	HB GvD/MdV
Kemphaan				8/2 12/2	Landje van Geijssel Ouderkerkerplas	HB/HM RN
Grutto	1961-2008 (48)	18-2	3/2-5/3	11/2 12/2	Landje van Geijssel Ouderkerkerplas	HB/WS/HM RN
Groenpootruiter	1967-2008 (39)	11-4	25/3-28/4	13/4 15/4 15/4	Schinkelbos Osdorper Binnenpolder Landje van Geijssel	CK RR WS/JvdB
Visdief	1957-2008 (52)	8-4	30/3-17/4	5/4 6/4	Markermeer bij Uitdam Vijfhoek Haven Ballast	FV HB
Zwarte Stern	1962-2008 (42)	27-4	15/4-9/5	18/4 25/4	Kinselmeer Ijmeer	HBu/LBu Bva
Zomertortel	1959-2008 (50)	2-5	23/4-11/5	9/5 19/5	Westpoort Ransdorp	BDT-1 ED
Koekoek	1957-2008 (52)	22-4	14/4-30/4	12/4 14/4 14/4	Bretten Vijfhoek De Kluut	RA HB/GvD PM
Gierzwaluw	1958-2008 (51)	19-4	12/4-26/4	5/4 8/4	Amsterdam-Oud Zuid Halfweg, Groot Braak	TKr TvD
Oeverzwaluw	1960-2008 (44)	13-4	31/3-26/4	22/3 23/3	Vijfhoek Haven Ballast Bovenkerkerpolder	AvV MdV
Boerenzwaluw	1955-2008 (53)	31-3	24/3-7/4	18/3 21/3	Groot Duivendrechtse Polder Bovenkerkerpolder	JLK MdV
Huiszwaluw	1959-2008 (49)	20-4	6/4-4/5	29/3 31/3	Vijfhoek Haven Ballast Weesp, Aetsveld	NZ JL
Gele Kwikstaart	1957-2008 (50)	31-3	18/3-13/4	5/4 7/4	Ilperveld Westpoort	FvG WS
Nachtegaal	1957-2008 (52)	16-4	11/4-21/4	9/4 10/4 10/4 10/4	Vijfhoek Diemerpark Australiëhavenweg Diemerpolder	NA EdB/RivD TvD RA
Blauwborst	1982-2008 (27)	24-3	15/3-2/4	13/3 20/3	Diemerpark/ARK-zone Lutkemeerpolder	RB/MvL/LvdV MMa
Zwarte Roodstaart	1962-2008 (43)	24-3	7/3-10/4	21/3 22/3	Amerikahavenweg IJburg	TvD RB
Gekraagde Roodstaart	1958-2008 (50)	16-4	4/4-28/4	24/4 1/5	Overdiemerweg Vijfhoek	NZ HBu

Soort	Periode berekening gemiddelde en bandbreedte (n =)	Gemiddelde	Bandbreedte	1e en 2e datum 2009	Locatie	Waarnemer
Paapje	1965-2008 (37)	29-4	18/4-10/5	13/4 26/4	Schinkelbos Diemerpark	Bvl/JHo RP
Tapuit	1963-2008 (44)	10-4	26/3-25/4	3/4 5/4	Bovenkerkerpolder Aandammerrgouw	AJ FV
Sprinkhaanzanger	1963-2008 (41)	17-4	6/4-28/4	9/4 11/4 11/4	Diemerpark Vijfhoek Haven Ballast Brettenzone	HB HB PT
Snor	1957-2008 (45)	14-4	6/4-22/4	6/4 11/4 11/4 11/4	Ilperveld Vijfhoek Haven Ballast Diemerpark Diemen, Nesciopark	FvG HB HB/AJ/RP MvL
Spotvogel	1957-2008 (51)	7-5	1/5-13/5	26/4 7/5	Watergraafsmeer Waterland, Dijkeinde	HB ED
Bosrietzanger	1957-2008 (51)	5-5	25/4-15/5	22/4 23/4	Lutkemeerpolder Diemerpark	JvB HB
Grote Karekiet				18/5 1/7	Botshol, Grote Wije IJdoornpolder	HR HB
Kleine Karekiet	1957-2008 (52)	26-4	16/4-6/5	11/4 11/4 12/4	IJdoornpolder Het Blaauwe Hoofd Vijfhoek	PH PH/JWdJ NZ
Rietzanger	1957-2008 (52)	10-4	30/3-21/4	5/4 6/4 6/4 6/4 6/4	De Hoge Dijk Middelpolder Baanakkerspark Diemerpark Schinkelbos Ouderkerkerplas	WS RN RV HB RA FS
Braamsluiper	1957-2008 (52)	21-4	15/4-27/4	7/4 10/4	Artis Tuingroep Tigeno	FvG JvB
Grasmus	1957-2008 (52)	22-4	15/4-29/4	9/4 12/4	Diemerpark Ballastbos	HB NZ
Tuinfluit	1957-2008 (52)	21-4	15/4-27/4	22/4 22/4 23/4 23/4 23/4	De Oeverlanden Brettenzone De Hoge Dijk Ouderkerkerplas Diemerpark	PM PT WS WS HB
Zwartkop	1960-2008 (48)	4-4	24/3-15/4	14/3 1/4 1/4	Amstelveen, Broersepark Lange Bretten Zuider-Amstel	RovD PM FW
Fluiter	1959-2008 (44)	2-5	24/4-10/5		Geen waarnemingen	
Tijftjaf	1960-2008 (49)	8-3	24/2-20/3	26/2 1/3	Brettenzone Ouderkerkerplas	PT HB
Fitis	1957-2008 (52)	27-3	19/3-4/4	29/3 30/3 30/3 30/3	Diemerpark Brettenzone Jac.P.Thijssesepark Vijfhoek	RB MR EB WvdW
Grauwe Vliegenvanger	1958-2008 (50)	5-5	25/4-15/5	9/5 10/5	Botshol, Kleine Wije Polder de Rondehoep	ED/FvG WvdW
Bonte Vliegenvanger	1961-2008 (46)	28-4	19/4-7/5		Geen waarnemingen	
Buidelmees				13/4	Vijfhoek Haven Ballast	RHo/EdB
Wielewaal	1957-2008 (49)	11-5	1/5-21/5	14/5 2/6	Vliegenbos Jac.P.Thijssesepark	NZ EB